

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

12. januar 2023*

»Præjudiciel forelæggelse – direktiv (EU) 2015/2302 – artikel 14, stk. 1 – pakkerejser og sammensatte rejsearrangementer – opfyldelse af en aftale om pakkerejse – den pågældende rejsearrangørs ansvar – foranstaltninger til bekæmpelse af den verdensomspændende spredning af en infektionssygdom – covid-19-pandemien – restriktioner vedtaget på den pågældende rejsendes rejsedestination og bopælssted samt i andre lande – mangel ved de ydelser, der er leveret som led i den pågældende pakkerejse – nedsættelse af pakkerejsens pris med et passende beløb«

I sag C-396/21,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Landgericht München I (den regionale appeldomstol i München I, Tyskland) ved afgørelse af 18. maj 2021, indgået til Domstolen den 29. juni 2021, i sagen

KT,

NS

mod

FTI Touristik GmbH,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, A. Prechal (refererende dommer), og dommerne M.L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl og J. Passer,

generaladvokat: L. Medina,

justitssekretær: kontorchef D. Dittert,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 1. juni 2022,

efter at der er afgivet indlæg af:

– den tjekkiske regering ved S. Šindelková, M. Smolek og J. Vlácil, som befuldmægtigede,

* Processprog: tysk.

- den franske regering ved A. Daniel og A. Ferrand, som befuldmægtigede,
 - den finske regering ved H. Leppo, som befuldmægtiget,
 - Europa-Kommissionen ved B.-R. Killmann, I. Rubene og C. Valero, som befuldmægtigede,
- og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 15. september 2022, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 14, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2015/2302 af 25. november 2015 om pakkerejser og sammensatte rejsearrangementer samt om ændring af forordning (EF) nr. 2006/2004 og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU og om ophævelse af Rådets direktiv 90/314/EØF (EUT 2015, L 326, s. 1).
- 2 Denne anmodning er blevet fremsat i forbindelse med en tvist mellem to rejsende, KT og NS (herefter »sagsøgerne i hovedsagen«), på den ene side og en rejsearrangør, FTI Touristik GmbH, på den anden side vedrørende en anmodning om nedsættelse af prisen på en pakkerejse fremsat efter de restriktioner, som var blevet pålagt på disse to rejsendes rejsedestination med henblik på at bekæmpe spredningen af covid-19-pandemien, og deres førtidige tilbagevenden til afrejsestedet.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 31. og 34. betragtning til direktiv 2015/2302 har følgende ordlyd:
 - »(31) Rejsende bør også kunne opsigte aftalen om en pakkerejse når som helst inden pakkerejsens begyndelse mod betaling af et passende og begrundet opsigelsesgebyr under hensyntagen til forventede omkostningsbesparelser og indtægter fra afsættelse af rejseydelserne til anden side. De bør også have ret til at opsigte aftalen om en pakkerejse uden betaling af et opsigelsesgebyr, når leveringen af pakkerejsen vil blive væsentligt berørt af uundgåelige og ekstraordinære omstændigheder. Dette kan f.eks. omfatte krigsførelse, andre alvorlige sikkerhedsproblemer såsom terrorisme, betydelige risici for menneskers sundhed såsom udbrud af en alvorlig sygdom på rejsedestinationen eller naturkatastrofer såsom oversvømmelser, jordskælv eller vejrforhold, der gør det umuligt at rejse sikkert til destinationen som fastsat i aftalen om pakkerejsen.
- [...]
- (34) Der bør fastsættes særlige regler om retsmidler i tilfælde af en mangel i opfyldelsen af aftalen om pakkerejsen. Den rejsende bør have ret til at få en løsning på problemer, og når en betydelig andel af de rejseydelser, der er omfattet af aftalen om pakkerejsen, ikke kan leveres, bør den rejsende have tilbudt passende alternative arrangementer. Hvis

rejsearrangøren ikke afhjælper manglen inden for en rimelig frist, der fastsættes af den rejsende, bør den rejsende selv kunne gøre det og anmode om refusion af de nødvendige udgifter. I visse tilfælde bør det ikke være nødvendigt at fastsætte en tidsfrist, navnlig hvis øjeblikkelig afhjælpning er påkrævet. Dette gælder [f.eks.], når den rejsende bliver nødt til at tage en taxa for at nå sit fly til tiden, fordi en bus, der er organiseret af rejsearrangøren, er forsinket. Rejsende bør også have ret til prisnedsættelse, opsigelse af aftalen om pakkerejsen og/eller erstatning. Erstatningen bør også dække ikkeøkonomisk skade, f.eks. erstatning for tabt rejse- eller feriegæde, fordi der er væsentlige problemer med leveringen af de relevante rejseydelser. Den rejsende bør være forpligtet til uden unødigt forsinkelse, under hensyn til sagens omstændigheder, at oplyse rejsearrangøren om en eventuel mangel, som vedkommende konstaterer under levering af en rejseydelse, der er inkluderet i aftalen om pakkerejsen. Undladelse af at gøre dette kan tages i betragtning ved fastsættelsen af den passende prisnedsættelse eller erstatning, når en sådan meddelelse ville have undgået eller mindsket skaden.«

4 Direktivets artikel 1 med overskriften »Genstand« bestemmer:

»Formålet med dette direktiv er at bidrage til det indre markeds funktion og til opnåelse af et højt forbrugerbeskyttelsesniveau, der er så ensartet som muligt, ved at tilnærme visse forhold i medlemsstaternes love og administrative bestemmelser vedrørende aftaler, der indgås mellem rejsende og erhvervsdrivende, om pakkerejser og sammensatte rejsearrangementer.«

5 Direktivets artikel 3 med overskriften »Definitioner« fastsætter:

»I dette direktiv forstås ved:

[...]

12. »uundgåelige og ekstraordinære omstændigheder«: en situation, som den part, der påberåber sig en sådan situation, ikke har nogen indflydelse på, og hvis konsekvenser ikke kunne afværges, selv hvis der var blevet truffet alle rimelige foranstaltninger

13. »mangel«: det forhold, at de rejseydelser, som pakkerejsen omfatter, ikke er blevet leveret eller ikke er blevet leveret i overensstemmelse med aftalen

[...]«

6 Samme direktivs artikel 13 med overskriften »Ansvar for levering af pakkerejsen« er affattet således:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at rejsearrangøren er ansvarlig for leveringen af de rejseydelser, der er inkluderet i aftalen om pakkerejsen, uanset om ydelserne skal leveres af rejsearrangøren eller af andre rejsetjenesteydere.

[...]

2. Den rejsende oplyser hurtigst muligt, under hensyn til sagens omstændigheder, rejsearrangøren om en eventuel mangel, som den rejsende konstaterer under leveringen af en rejseydelse, der er inkluderet i aftalen om pakkerejsen.

3. Hvis nogle af rejseydelserne ikke leveres i overensstemmelse med aftalen om pakkerejsen, afhjælper rejsearrangøren manglen, medmindre dette:

- a) er umuligt, eller
- b) medfører uforholdsmæssige omkostninger under hensyntagen til manglens omfang og værdien af de berørte rejseydelser.

Hvis rejsearrangøren i overensstemmelse med nærværende stykkes første afsnit, litra a) eller b), ikke afhjælper manglerne, finder artikel 14 anvendelse.

[...]«

- 7 Artikel 14 i direktiv 2015/2302 med overskriften »Prisnedsættelse og erstatning«, bestemmer følgende:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at den rejsende har ret til en passende nedsættelse af prisen for enhver periode, hvor der forelå en mangel, medmindre rejsearrangøren kan forelægge dokumentation for, at manglen kan tilskrives den rejsende selv.

2. Den rejsende har ret til at få passende erstatning fra rejsearrangøren for enhver skade, som den rejsende lider som følge af en mangel. Kompensationen skal ydes hurtigst muligt.

3. Den rejsende har ikke ret til erstatning, hvis rejsearrangøren kan forelægge dokumentation for, at manglen:

- a) kan tilskrives den rejsende selv
- b) kan tilskrives en tredjepart, som ikke har forbindelse med leveringen af de rejseydelser, der er indeholdt i aftalen om pakkerejsen, og er uforudselig eller uundgåelig, eller
- c) skyldes uundgåelige og ekstraordinære omstændigheder.

[...]«

Tysk ret

- 8 § 651i i Bürgerliches Gesetzbuch (den borgerlige lovbog, herefter »BGB«) bestemmer:

»(1) Rejsearrangøren skal levere pakkerejsen til den rejsende fri for rejsemangler.

(2) Pakkerejsen er fri for rejsemangler, hvis den har den aftalte karakter. Hvis karakteren ikke er aftalt, er pakkerejsen fri for rejsemangler,

- 1. såfremt den er egnet til at yde den nytte, der er forudsat i aftalen, og ellers
- 2. såfremt den er egnet til at yde den sædvanlige nytte og har en karakter, der er sædvanlig for pakkerejser af samme art, og som den rejsende kan forvente ud fra pakkerejsens art.

Der foreligger også en rejsemangel, hvis rejsearrangøren ikke leverer rejseydelserne eller leverer dem med urimelig forsinkelse.

(3) Såfremt pakkerejsen er mangelfuld, kan den rejsende, hvis betingelserne i de følgende bestemmelser er opfyldt, og i det omfang intet andet er bestemt,

[...]

6. gøre de rettigheder gældende, der følger af en nedsættelse af rejsens pris (§ 651m) [...]

[...]«

9 BGB's § 651m bestemmer:

»Rejsens pris nedsættes i henhold til rejsemanglens varighed. Rejseprisen skal nedsættes i henhold til det forhold, som på tidspunktet for aftalens indgåelse ville have bestået mellem værdien af pakkerejsen i mangelfri tilstand og den virkelige værdi. Nedsættelsen skal, så vidt det er nødvendigt, fastsættes ved skøn.«

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 10 Den 30. december 2019 købte sagsøgerne i hovedsagen en pakkerejse hos FTI Touristik, som omfattede dels en returflyvning mellem Tyskland og Gran Canaria (Spanien), dels et ophold på denne ø i perioden fra den 13. til den 27. marts 2020. Sagsøgerne i hovedsagen kunne rejse til deres rejsedestination som bestemt.
- 11 Den 15. marts 2020 vedtog de spanske myndigheder imidlertid foranstaltninger for at bekæmpe spredningen af covid-19-pandemien, hvilket bl.a. betød, at strandene på Gran Canaria blev lukket, og at der blev indført udgangsforbud på øen. På det hotel, hvor sagsøgerne i hovedsagen boede, fik kunderne således kun tilladelse til at forlade deres værelser for at spise, adgangen til pools og liggestole blev forbudt, og aktivitetsprogrammet blev aflyst. Den 18. marts 2020 fik sagsøgerne i hovedsagen besked om, at de konstant skulle være klar til at forlade øen, og næste dag måtte de vende tilbage til Tyskland.
- 12 Ved hjemkomsten anmodede sagsøgerne i hovedsagen FTI Touristik om at indrømme dem en prisnedsættelse på 70% på deres pakkerejse, dvs. 1 018,50 EUR. FTI Touristik nægtede at indrømme denne prisnedsættelse, idet selskabet fandt, at det ikke kunne være ansvarligt for det, der udgjorde en »almindelig hverdagsrisiko«. Efter dette afslag anlagde sagsøgerne i hovedsagen sag ved Amtsgericht München (byretten i München, Tyskland) med påstand om indrømmelse af nævnte prisnedsættelse.
- 13 Ved dom af 26. november 2020 frifandt denne ret sagsøgte med den begrundelse, at de foranstaltninger, som de spanske myndigheder havde truffet for at bekæmpe covid-19-pandemien, var foranstaltninger til beskyttelse af sundheden for sagsøgerne i hovedsagen, og at en sådan beskyttelse ikke kunne anses for en »rejsemangel« ved deres pakkerejse som omhandlet i BGB's § 651i. Nævnte retsinstans fremhævede i denne henseende, at forvalterne af det hotel, hvor sagsøgerne i hovedsagen havde boet, var tvunget til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af deres kunder.

- 14 Sagsøgerne i hovedsagen har iværksat appel til prøvelse af denne dom for Landgericht München I (den regionale appeldomstol i München I, Tyskland), der er den forelæggende ret. Den forelæggende ret har anført, at arrangøren af en pakkerejse ganske vist kan pålægges et ansvar, såfremt manglerne ved de pågældende rejseydelser skyldes anvendelsen af foranstaltninger til beskyttelse af menneskers sundhed, henset til denne rejsearrangørs objektive ansvar i henhold til BGB's § 651i. Under rejsen for sagsøgerne i hovedsagen var der imidlertid ligeledes i Tyskland blevet truffet foranstaltninger, der lignede dem, som de spanske myndigheder havde truffet for at bekæmpe covid-19-pandemien, hvorfor de foranstaltninger, der blev pålagt på deres rejsedestination, kan anses for »ekstraordinære omstændigheder« pålagt i hele Europa som følge af denne pandemi og ikke som ekstraordinære omstændigheder, der var særlige for denne rejsedestination.
- 15 Den forelæggende ret er endvidere i tvivl om, hvorvidt de herved indførte restriktioner kan anses for at indgå i en »almindelig hverdagsrisiko«, som udelukker, at arrangøren af den pågældende pakkerejse kan pålægges et ansvar. Den har i denne henseende omtalt en dom afsagt af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland), hvorved denne bl.a. fastslog, at erstatningspligten i henhold til rejseaftaler kan begrænses med hensyn til omstændigheder, som kun hører under den rejsendes personlige forhold eller skyldes, at der opstår risici, som den rejsende også er udsat for i dagligdagen. Den rejsende må derfor bære risiciene ved en aktivitet, som er omfattet af »den almindelige hverdagsrisiko«, i tilfælde, hvor der ikke foreligger pligtforsømmelse eller nogen anden erstatningsudløsende begivenhed, der kan tilskrives den pågældende rejsearrangør. Dette er tilfældet, hvis den rejsende uafhængigt af de rejseydelser, der er fastsat i pakkerejsen, kommer ud for en ulykke, bliver syg eller bliver offer for en strafbar handling på rejsestedet eller i øvrigt af personlige grunde ikke længere kan nyde de øvrige rejseydelser.
- 16 Den forelæggende ret har desuden anført, at selv om ophavsmændene til direktiv 2015/2302, således som 31. betragtning hertil vidner om, blandt »ekstraordinære omstændigheder« som omhandlet i direktivets artikel 12, stk. 2, har omtalt »udbrud af en alvorlig sygdom på rejsedestinationen«, kan det ikke antages, at ophavsmændene forudså tilfældet med en pandemi.
- 17 På denne baggrund har Landgericht München I (den regionale appeldomstol i München I, Tyskland) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »Udgør restriktioner [pålagt] i forbindelse med en infektionssygdom på rejsedestinationen også en mangel som omhandlet i artikel 14, stk. 1, i direktiv [...] 2015/2302, hvis der som følge af infektionssygdommens verdensomspændende karakter er indført sådanne restriktioner både på den rejsendes hjemsted og i andre lande?«

Om det præjudicielle spørgsmål

- 18 Med spørgsmålet ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 14, stk. 1, i direktiv 2015/2302 skal fortolkes således, at en rejsende har ret til en prisnedsættelse på sin pakkerejse under omstændigheder, hvor en mangel i rejseydelserne i pakkerejsen skyldes restriktioner, der er indført på den rejsendes rejsedestination for at bekæmpe spredningen af en infektionssygdom, og hvor sådanne restriktioner ligeledes er indført på den rejsendes bopælssted samt i andre lande som følge af den verdensomspændende spredning af denne sygdom.

- 19 I denne henseende skal der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ifølge fast retspraksis ikke blot tages hensyn til bestemmelsens ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori den indgår, de mål, der forfølges med den ordning, som den udgør en del af, og eventuelt dens tilblivelseshistorie (dom af 18.10.2022, IG Metall og ver.di, C-677/20, EU:C:2022:800, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis).
- 20 Hvad for det første angår ordlyden af artikel 14, stk. 1, i direktiv 2015/2302 foreskriver denne bestemmelse, at medlemsstaterne sikrer, at den rejsende har ret til en passende nedsættelse af prisen for enhver periode, hvor der forelå en mangel, medmindre rejsearrangøren kan forelægge dokumentation for, at manglen kan tilskrives den rejsende selv.
- 21 Det fremgår således af ordlyden af nævnte bestemmelse, at den rejsendes ret til prisnedsættelse er underlagt den eneste betingelse, at der forelå en mangel ved de leverede rejseydelser. I henhold til artikel 3, nr. 13), i direktiv 2015/2302 skal der ved begrebet »mangel« forstås det forhold, at de rejseydelser, som pakkerejsen omfattede, ikke er blevet leveret eller ikke er blevet leveret i overensstemmelse med aftalen.
- 22 Det følger deraf, at det forhold, at rejseydelserne ikke er blevet leveret i overensstemmelse med aftalen, er tilstrækkeligt til, at den rejsende får ret til at opnå en nedsættelse af prisen på sin pakkerejse fra den rejsearrangør, der har solgt vedkommende denne rejse. Årsagen til manglen, og bl.a. om den kan tilregnes denne arrangør, er i denne henseende uden betydning. Som generaladvokaten har anført i punkt 17 i forslaget til afgørelse, er konstateringen af en mangel objektiv, for så vidt som den kun indebærer en sammenligning af de tjenesteydelser, der indgår i den pågældende rejsendes pakkerejse, og dem, der faktisk leveres til denne.
- 23 I bestemmelsens ordlyd fastsættes kun en enkelt undtagelse til denne rettighed for den pakkerejsende, nemlig når manglen kan tilskrives denne person. Henset til denne undtagelses klare betydning, og at enhver undtagelse skal fortolkes indskrænkende, kan nævnte undtagelse ikke omhandle andre tilfælde end dem, hvor manglen kan tilskrives den rejsende.
- 24 Det følger dermed af ordlydsfortolkningen af artikel 14, stk. 1, i direktiv 2015/2302, at når de rejseydelser, som pakkerejsen omfattede, ikke er blevet leveret eller ikke er blevet leveret i overensstemmelse med aftalen, får den pågældende rejsende i alle tilfælde ret til en nedsættelse af prisen, medmindre denne manglende gennemførelse eller ukorrekte gennemførelse kan tilskrives den rejsende. Den omstændighed, at manglen ved rejseydelserne skal tilskrives rejsearrangøren eller andre personer end nævnte arrangør, eller at den skyldes forhold, som denne rejsearrangør ikke kontrollerer, såsom »uundgåelige og ekstraordinære omstændigheder« som omhandlet i artikel 3, nr. 12), i direktiv 2015/2302, har således ikke indvirkning på den rejsendes ret til prisnedsættelse.
- 25 Hvad for det andet angår den sammenhæng, hvori artikel 14, stk. 1, i direktiv 2015/2302 indgår, skal det bemærkes, at denne bestemmelse indgår i den ordning for harmoniseret ansvar for pakkerejsearrangører, som er indført ved direktivets artikel 13 og 14, og som fremgår af dets kapitel IV med overskriften »Levering af pakkerejsen«. Denne ansvarsordning er kendetegnet ved, at den pågældende rejsearrangør har et objektivt ansvar, og ved en afgrænset definition af de tilfælde, hvor den pågældende kan fritages for ansvar.
- 26 I nævnte direktivs artikel 13, stk. 1, med overskriften »Ansvar for levering af pakkerejsen« bestemmes således, at medlemsstaterne sikrer, at denne arrangør er ansvarlig for leveringen af de rejseydelser, der er inkluderet i aftalen om pakkerejsen, uanset om ydelserne skal leveres af

rejsearrangøren eller af andre rejsetjenesteydere. Det følger af denne artikels stk. 3, at hvis nogle af rejseydelserne ikke leveres i overensstemmelse med aftalen om pakkerejsen, afhjælper rejsearrangøren principielt manglen, og i de situationer, hvor den pågældende ikke kan afhjælpe manglerne, finder artikel 14 anvendelse.

- 27 I henhold til artikel 14 i direktiv 2015/2302 med overskriften »Prisnedsættelse og erstatning« er den pågældende rejsende, ud over den ret til prisnedsættelse, der er fastsat i denne artikels stk. 1, tillagt en særskilt ret til erstatning som fastsat i nævnte artikels stk. 2 og 3. Denne ret til erstatning fra den pågældende rejsearrangør gælder enhver skade, som den rejsende lider som følge af en mangel ved de leverede rejseydelser, medmindre denne mangel kan tilskrives den rejsende selv eller kan tilskrives en tredjepart, som ikke har forbindelse med leveringen af de pågældende rejseydelser, og er uforudselig eller uundgåelig eller skyldes »uundgåelige og ekstraordinære omstændigheder«. Som generaladvokaten ligeledes har anført i punkt 23 i forslaget til afgørelse, følger det af opbygningen af artikel 14 i direktiv 2015/2302, at undtagelserne til retten til erstatning er specifikke for denne ret og ikke kan anvendes på retten til at få en prisnedsættelse.
- 28 Fortolkningen af den sammenhæng, hvori artikel 14, stk. 1, i direktiv 2015/2302 indgår, underbygger således ordlydsfortolkningen af bestemmelsen, eftersom det følger heraf, at denne bestemmelse indgår i en ansvarsordning, som vedrører rejsearrangørens kontraktlige ansvar.
- 29 Hvad for det tredje angår det formål, der forfølges med direktiv 2015/2302, fremgår det af direktivets artikel 1, at det bl.a. er at sikre et højt forbrugerbeskyttelsesniveau. Ordlydsfortolkningen af direktivets artikel 14, stk. 1, understøttes således ligeledes af den teleologiske fortolkning heraf. Et højt forbrugerbeskyttelsesniveau sikres nemlig ved at give de rejsende ret til prisnedsættelse i alle tilfælde, hvor der er en mangel ved de leverede rejseydelser, uafhængigt af årsagen til og tilregnelsen af denne mangel, og idet der som eneste undtagelse til denne ret fastsættes det tilfælde, hvor nævnte mangel kan tilskrives den rejsende selv.
- 30 For det fjerde støtter tilblivelseshistorien for direktiv 2015/2302 endelig ligeledes ordlydsfortolkningen af direktivets artikel 14, stk. 1. Som generaladvokaten har anført i punkt 25 i forslaget til afgørelse, indeholdt det oprindelige forslag til dette direktiv nemlig de samme undtagelser med hensyn til den pågældende rejsendes ret til nedsættelse af prisen på pakkerejsen og ret til erstatning. Under lovgivningsproceduren blev undtagelserne til denne ret til prisnedsættelse imidlertid adskilt fra undtagelserne til retten til erstatning.
- 31 Det følger således af ordlyden af artikel 14, stk. 1, i direktiv 2015/2302 og den sammenhæng, hvori denne bestemmelse indgår, samt formålet med og tilblivelseshistorien for dette direktiv, at den pågældende rejsende har ret til nedsættelse af prisen på sin pakkerejse i ethvert tilfælde, hvor der var mangler ved de leverede rejseydelser, alene med undtagelse af ét tilfælde, nemlig hvor manglen kan tilskrives den rejsende. Den nævnte rejsende får således denne ret til prisnedsættelse, uanset om manglen skyldes »ekstraordinære og uundgåelige omstændigheder«, som den pågældende rejsearrangør ikke kontrollerer.
- 32 I det foreliggende tilfælde og med forbehold for den efterprøvelse, som det tilkommer den forelæggende ret at foretage, skyldtes manglen ved de i hovedsagen omhandlede rejseydelser de sundhedsforanstaltninger, der var truffet på sagsøgerne i hovedsagens rejsedestination til bekæmpelse af covid-19-pandemien.

- 33 Disse sundhedsforanstaltninger kan lige så lidt som de tilsvarende foranstaltninger, der blev truffet på sagsøgerne i hovedsagens bopælssted og i andre lande, være til hinder for, at disse personer har ret til en prisnedsættelse i medfør af artikel 14, stk. 1, i direktiv 2015/2302. Som den forelæggende ret har anført, er spørgsmålet om, for det første, hvorvidt de foranstaltninger, der er blevet truffet til bekæmpelse af covid-19-pandemien, kan anses for ikke at være ekstraordinære omstændigheder, men for at udgøre en »almindelig hverdagsrisiko«, eftersom de blev vedtaget i mange andre lande, og, for det andet, hvorvidt disse foranstaltninger og følgerne heraf er en del af en »almindelig hverdagsrisiko«, som den rejsende må bære ansvaret for, navnlig ikke relevant med henblik på vurderingen af denne persons ret til nedsættelse af prisen på sin pakkerejse i henhold til artikel 14, stk. 1, i direktiv 2015/2302.
- 34 Som det fremgår af nærværende doms præmis 22, indebærer konstateringen af en mangel nemlig kun en sammenligning af de tjenesteydelser, der indgår i den pågældende rejsendes pakkerejse, og dem, der faktisk leveres til denne, hvorfor spørgsmålet om, hvorvidt omstændighederne i forbindelse med denne mangel er ekstraordinære eller almindelige, ikke har betydning for indrømmelsen af denne ret. Selv om restriktioner, som de offentlige myndigheder pålægger den rejsende som følge af den verdensomspændende spredning af covid-19-pandemien, er en risiko for denne person, kan det forhold, at ydelserne i pakkerejsen ikke er blevet leveret eller ikke er blevet leveret i overensstemmelse med aftalen, dog ikke tilskrives nævnte rejsende. Som det fremgår af nærværende doms præmis 23, kan kun en sådan tilregnelser fritage den pågældende rejsearrangør fra pligten til at indrømme den rejsende en nedsættelse af prisen på vedkommendes pakkerejse, såfremt der er mangler ved de leverede ydelser.
- 35 Den tjekkiske regerings argumentation om, at overholdelsen af gældende ret på rejsedestinationen er et implicit vilkår i alle pakkerejser, således at overholdelsen af de restriktive foranstaltninger, der vedtages af myndighederne på rejsedestinationen, ikke kan anses for at være en mangel ved de leverede ydelser, rejser ikke tvivl om konklusionen i nærværende doms præmis 31. Selv om det er korrekt, at parterne i en aftale om en pakkerejse har pligt til at overholde en sådan lovgivning, uanset om lovgivningen nævnes i aftalen, og at rejsearrangørens overholdelse heraf kan bevirke en mangel ved de leverede rejseydelser, kan denne mangel dog under alle omstændigheder ikke tilskrives den pågældende rejsende, hvorfor denne person har ret til en nedsættelse af prisen på sin pakkerejse. Den omstændighed, at nævnte mangel heller ikke kan tilskrives den pågældende rejsearrangør, er heller ikke relevant, eftersom denne ret til prisnedsættelse er støttet på arrangørens objektive ansvar, således som det er erindret i nærværende doms præmis 25.
- 36 I forbindelse med vurderingen af, om der foreligger en ret til prisnedsættelse i medfør af artikel 14, stk. 1, i direktiv 2015/2302, tilkommer det desuden den forelæggende ret at tage hensyn til følgende elementer.
- 37 Som det fremgår af denne bestemmelse, sammenholdt med artikel 3, nr. 13), i direktiv 2015/2302, skal rejsearrangørens pligt til at indrømme en sådan prisnedsættelse for det første udelukkende vurderes i betragtning af de af pakkerejsen omfattede rejseydelser, som ikke er blevet leveret eller ikke er blevet leveret i overensstemmelse med aftalen. Rejsearrangøren har ikke pligt til at yde erstatning for tjenesteydelser, som vedkommende ikke har påtaget sig at levere. Nævnte arrangørs forpligtelse er således begrænset i henhold til aftalen om pakkerejsen.
- 38 Henset til formålet med direktiv 2015/2302, som er at sikre et højt beskyttelsesniveau, kan rejsearrangørens forpligtelser i medfør af en sådan aftale imidlertid ikke fortolkes indskrænkende. Disse forpligtelser omfatter således ikke alene de forpligtelser, der er

udtrykkeligt fastsat i aftalen om pakkerejsen, men ligeledes de hermed forbundne forpligtelser, som følger af målet med aftalen (jf. i denne retning dom af 18.3.2021, Kuoni Travel, C-578/19, EU:C:2021:213, præmis 45). I det foreliggende tilfælde tilkommer det den forelæggende ret på grundlag af de ydelser, som den pågældende rejsearrangør skulle levere i henhold til den pakkerejseaftale, som var blevet indgået med sagsøgerne i hovedsagen, at vurdere, om bl.a. lukningen af pools på det pågældende hotel, det manglende aktivitetsprogram på dette hotel samt den manglende mulighed for at få adgang til strandene på Gran Canaria og for at besøge denne ø, efter at de spanske myndigheder havde vedtaget foranstaltninger til bekæmpelse af covid-19-pandemien, kunne betyde, at denne arrangør ikke leverede ydelserne eller ikke leverede dem i overensstemmelse med aftalen.

- 39 For det andet følger det af ordlyden af artikel 14, stk. 1, i direktiv 2015/2302, at nedsættelsen af prisen på den pågældende pakkerejse skal være passende for hele den periode, hvor der foreligger en mangel. Vurderingen af, om prisnedsættelsen er passende, skal, ganske som konstateringen af en mangel, foretages objektivt under hensyntagen til rejsearrangørens forpligtelser i henhold til den indgåede pakkerejseaftale. Denne vurdering skal således støttes på et skøn over værdien af de rejseydelser i den pågældende pakkerejse, som ikke er blevet leveret, eller som ikke er blevet leveret i overensstemmelse med aftalen, og til pakkerejsens værdi. Nedsættelsen af nævnte pris skal svare til værdien af de rejseydelser, som ikke er i overensstemmelse med aftalen.
- 40 For det tredje er den rejsende, således som det fremgår af 34. betragtning til og artikel 13, stk. 2, i direktiv 2015/2302, forpligtet til hurtigst muligt og under hensyn til sagens omstændigheder at oplyse rejsearrangøren om en eventuel mangel, som den rejsende konstaterer under leveringen af en rejseydelse, der er inkluderet i aftalen om pakkerejsen. Undladelse af at gøre dette kan tages i betragtning ved fastsættelsen af nedsættelsen af prisen på pakkerejsen, når en sådan meddelelse kunne have begrænset varigheden af den konstaterede mangel.
- 41 I det foreliggende tilfælde kunne meddelelsen fra sagsøgerne i hovedsagen om de nævnte mangler – for så vidt som disse mangler skyldes de foranstaltninger, som blev truffet af de spanske myndigheder til bekæmpelse af covid-19-pandemien – ikke begrænse manglernes varighed. Der skal derfor ikke tages hensyn til den manglende meddelelse som led i fastsættelsen af denne prisnedsættelse.
- 42 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål bevares med, at artikel 14, stk. 1, i direktiv 2015/2302 skal fortolkes således, at en rejsende har ret til en prisnedsættelse på sin pakkerejse under omstændigheder, hvor en mangel i rejseydelserne i pakkerejsen skyldes restriktioner, der er indført på vedkommendes rejsedestination for at bekæmpe spredningen af en infektionssygdom, og hvor sådanne restriktioner ligeledes er indført på den rejsendes bopælssted samt i andre lande som følge af den verdensomspændende spredning af denne sygdom. For at være passende skal denne prisnedsættelse vurderes under hensyntagen til ydelserne i den pågældende pakkerejse og svare til værdien af de ydelser, for hvilke en mangel er konstateret.

Sagsomkostninger

- 43 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Artikel 14, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2015/2302 af 25. november 2015 om pakkerejser og sammensatte rejsearrangementer samt om ændring af forordning (EF) nr. 2006/2004 og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU og om ophævelse af Rådets direktiv 90/314/EØF

skal fortolkes således, at

en rejsende har ret til en prisnedsættelse på sin pakkerejse under omstændigheder, hvor en mangel i rejseydelserne i pakkerejsen skyldes restriktioner, der er indført på vedkommendes rejsedestination for at bekæmpe spredningen af en infektionssygdom, og hvor sådanne restriktioner ligeledes er indført på den rejsendes bopælssted samt i andre lande som følge af den verdensomspændende spredning af denne sygdom. For at være passende skal denne prisnedsættelse vurderes under hensyntagen til ydelserne i den pågældende pakkerejse og svare til værdien af de ydelser, for hvilke en mangel er konstateret.

Underskrifter